Rakennusliitto
BYGGNADSFÖRBUNDET

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Rakennusliitto lausuu hallituksen esityksestä ulkomaalaislaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 179/2024) seuraavaa:

Esityksessä kriittistä on siinä julistettu työvoimapula-alojen *aito todentaminen*. Onko kysymys sananhelinästä vai tehdäänkö jotain?

Rakennusala on tunnetusti altis sählingille. Tämä selviää AVI:n selvityksistä koskien ulkomaalaisen työvoiman työehtoja, mutta myös lehtiä lukemalla.

Valtaosa rakennusalan ulkomaalaisesta työvoimasta on edelleen lähetettyjä. Euroopassa myönnetyn työluvan turvin yritykset voivat tuoda työntekijöitä kolmansista maista ilman, että nämä edes piipahtaisivat lähettäjävaltiossa. Elintasoerot pitävät huolen siitä, että maassamme jo oleva työvoima ei tahdo pärjätä kilpailussa.

Edellä mainituissa kilpailuolosuhteissa on ehkä optimistista ajatella, että täällä myönnettyjen työlupien tai laajennetun työnteko-oikeuden perusteella syntyisi työsuhteita, jotka merkittävästi johtaisivat maamme kansoittumiseen ja demografisten ongelmiemme ratkeamiseen.

Yhdistelmälupadirektiivi on tietenkin direktiivi. Vaikutukset rakennusalalle riippuvat siitä, minkälaista ideologiaa työvoimapulan suhteen seurataan.

Saatavuusharkinnan tarkoitus on selvittää käytettävissä olevan työvoiman tilanne. Sen pitäisi tapahtua yhteistyössä liittojen kanssa linjaamalla ulkomaisen työvoiman käytön edellytyksistä alueellisesti. Ensin tulisi huolehtia Suomessa jo olevien työnhakijoiden työllistymisestä, sitten työntekijöistä EU- ja ETA-alueelta.

Haastatteluiden perusteella puolet työnantajista arvioi työvoimapulan rajoittavan tekemistä ja kasvua. Tämä ei näyttäisi kovin herkästi reagoivan siihen, että työpaikkojen määrä vähenee. Onko kysymys työvoiman saatavuudesta vai pelkästään hinnasta?

Alan sukeltaessa työlupia myönnettiin tuhatmäärin Euroopan itärajan takaa tulevalle työvoimalle.

Rakennusliitto ry
Edunvalvontaosasto
PL 307, Siltasaarenkatu 4
00530 Helsinki
Puh. 020 774 003
Fax 020 774 3062
www.rakennusliitto.fi
Y-tunnus 0213629-4

Rakennusalan rekrytointi tapahtuu nykyisin henkilöstönvuokrauksen kautta. Työvoimapulaa kyllä simuloituu, jos aidoksi todentamiseksi katsotaan vuokrayritysten rekryilmoitusten laskeskelu. Työtilaisuuksien, joiden osalta työnantajan tarve palautuu reservin hankkimiseen ja sen ylläpitämisen mahdollistaviin runkosopimuksiin. Toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden määrä on olematon.

Jopa arvuuttelu piilotyöpaikoista on toiminut linjauksien perusteluna. Kärjekäs, mutta todellinen, esimerkki löytyy parhaillaan Lapista. Satunnaistyöntekijät esitetään vapautettavaksi saatavuusharkinnasta, koska tarjolla on yksi avoin työpaikka käsilumityöntekijälle vuokrafirmassa. Häntä ei löydy Euroopasta.

Lapissa halutaan myös kattoasentajat ja maansiirtokonekuskit vapauttaa harkinnasta. Samanaikaisesti joka talviset lomautukset ovat alkamassa. Rakentamiseen kuuluu kausivaihtelu. Myös ajoitus vaikuttaa työvoimapulan todentamiseen.

Harkinnan nykymalliin kuuluu edelleen sekin, että hakemuksiin on merkittävä työskentelyalue, mutta lupakortissa sitä ei lue. Rakennusalalla tämä tarkoittaa, että yritykset voivat hakea luvat haluamiinsa ammatteihin alueilta, joilta se helpoiten onnistuu. Työskennellä käytännössä voi ja myös työskennellään ympäri Suomea. Se tulee koskemaan myös laajennettua työnteko-oikeutta.

Esityksen sivulla 26 esitetään lupaharkinnalle ja valvonnalle huolia ja toivomuksia:

> *Lupaharkinnassa ja muussa valvonnassa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei ulkomaalaisen työntekijän työnsuhteen ehtoja heikennetä uudistusten seurauksena tai, kuten edellä on todettu, työntekijä joudu hyväksymään vähemmän toivottavia työolosuhteita tai palkkoja pysyäkseen maassa, mikä voi heikentää hänen neuvotteluasemaansa. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, että työnantaja esimerkiksi siirtäisi työntekijän tämän tahdon tai tietämyksen vastaisesti heikommin palkattuun työtehtävään, koska uusi sääntely sen tekisi mahdolliseksi.*

Jää nähtäväksi onnistuvatko viranomaiset samanaikaisesti toteuttamaan työnantajien toivoman vapauden ja estämään ei-toivotuiksi ilmaistut kehityskulut. Jollain tavalla asiaan liittyy myös alalle opiskelevien nuorten ammatilliset tulevaisuuden näkymät.

Projektirakentamisen pirstoutuneessa todellisuudessa ei ole takeita siitä, että tiukassa paikassa saatavilla oleva työ ketjussa on ehdoiltaan kohtuullista. Paikallisen sopimisen tekoälyllä tuunattu tulevaisuus pitää siitä osaltaan huolen. Kovin monella ei ole jemmassa pinkkaa niin, että voisi viipyillä uutta työtä alalta etsiskellen. Hätä sanelee ehdot.

Hakaniemessä 25. marraskuuta 2024

Jyrki Ojanen
varapuheenjohtaja
Rakennusliitto ry